

૧૨૬૬

ચાંદળી

હિંદુસ્તાનો અને ગુજરાતી નાટક—ત્રણ અંકી,

ચાંદળી—એક ખેસવા.

ગુલખેર—એક ચોર.

હુમનદખાન—એક ઠગ.

ભઈઆ—એક તૌકર ચાંદળીકા.

કુલચંદ—એક વેપારી.

શામચંદ—કુલચંદ વેપારીનો મુતીમ.

રૂક્મડ—ચાંદળીકા આશક.

બાદશાહ—શાંકી, વગેયરા, વગેયરા.

ચાંદળી.

બાબ પહેલા—પરદા પહેલાં

એક રસ્તા.

ગાના { એકીલા દાખીલ હોતા હયે }
{ આર ગાના ગાતા હયે. }

(તું આ જાન કરતા લેખે—એ રાહ)

ગુલખેર—તું કહાં હયે મેરી જાન, મયે દીલદાર હું તેરા,
તેરે હુશનકે બાઝારમે, ખરીદદાર હું તેરા—ટૂક.

તું ચુલાખી ચુલ હયે, ચમને ધરિ મકા,
તો માઈલ હું મયે ચુલકા, ચુલજાર હું તેરા. તું કહાં

ગુલખેર-પુરનુર દીદકી ઝલક મુજે ખતા,
 હઝારો કર સીતમ સનમ, લાચાર હું તેરા. તું કહાં
 કઈ છુપાતી હમથે તું આઈને, રૂખશાર કો,
 એક બોસેકે લીએ જાની, તલખગાર હું તેરા. તું કહાં
 કયું ન મીલતી મુજસે, તું સનમ સંગ દીલ,
 મયેદામે ઊલકતમે ગીરફતાર હું તેરા. તું કહાં
 કહાંતક કર મએ તેરી, જુસતજુ સનમ,
 અએ રશીક દેખતા મુજે તાબેદાર હું તેરા. તું કહાં
 (રશીક દાખીલ હોતા હયે)

— ગા ના —

(વોહી રાહ)

રશીક—અએ રશીક રહેમે શીકર, તું શીરદાર હયે મેરા,
 કહે અઝાઝ કીસકે ગમથે સીના શીંગાર હયે તેરા—ટેક.
 પતાખતાદે મુજકો વોહ સંગદીલ શનમકાં,
 જાકે કર તલાશ, ફરમાખરદાર હું તેરા. અએ
 દેતા હું મયે કોલ તુએ, કરંગા વશ,
 સકા કરંગા દરદેકો, દીલ શાદ કર તેરા. અએ
 ગમ અલમકુ છોડકે, અખકર મુજે ખયાં,
 કેહી હુવા ગુલખેર, દીલ અએ ખકરાર તેરા. અએ

— ગા ના —

(લે દૌલત આના જલ્દ—એ રાહ.)

ગુલખેર—કઆ કહું રશીક મએને, દેખી અઝાયખ નારી,
 ના હોતી મુજે તારીક, ઝમાલયા બારી.

રશીક—કેહી કરતા ઝખાકો ખંધ, છોડકે ગમકો,
 કહાં દેખી નાઝની, તુંને જાહીરકર હમકો.

ગુલખેર—એક દીન રશીક મે ગયા થેલ કરને કો,
હર પરીકુ દેખકે, જાન લગી જલનેકો,
થી હરન કે માનીદ આંખ, નરગીશ સરમાવે,
વાહ રાતો દીન તસવીર આખમે આવે.

રશીક—ના કર જીકો રંઝીદા, સાથ ચલ મેરે,
હો શાદ દીલમે, અએ રશીક અઝીઝ તુ ધ્યારે.

ગુલખેર—અએ રશીક બ મોઝબ તેરે કહેનેપે મએ તેરે સાથ
ચલતાહું તો લાઝીમ હયે તુજકો કે મેહેરબાંહો મેરી મકશુદ કે ચ-
મન કો પહોચાદે મયે તેરા હેશાંતમંદ રહુંગા.

રશીક—અએ અઝીઝ ખુદા કરીમ હયે ચંદ મુદતમે તું તેરી
મંનજલે મુરાદકો પહોંચેગા અબ સબ ગમકો તેરે દીલથે દુર કર,
ઐર ચલ મેરે હમરા. (દાનો જન જાતે હયે.)

બાબ પહેલા—પરદા દુસરા.

(એક ખુશનોમાં બાગ ઉસમે ચાંદબીકા મહેલ.)

[ચાંદબી અપની સાહેલી કે શાય કુચ બાતાં કરતી
હયે ઐર દરવાઝેપે એક બઘઆ ખડો હયે.]

ચાંદબી—અએ ધ્યારી સહેલી ધનદીનો આકતાબકી ગર-
મી ધતની તો હદસે આદ પડતી હયેકે દીલ ખેતાબ હુવા હયે, કબ
બરસાદ આયગા કે મુઝે કરાર હો.

સાહેલી—અએ મેરી લાડલી તેરી ગરમી કુચ ઐર કીસ-
મકી હયે. વો તેરે આશકકે આને સીવા મીટનેકી નહી.

— ગા ના —

(આજ શામ મોહેલીએ બાંસલી બજાઈ—એ રાહ.)

ચાંદબી—કાસીદા તુ જકે ખબર લાદે મોરે ઇઆરખી,
લાદે મોરે ઇઆરખી તું લાદે મોરે ઇઆરખી. કાસીદા

ચાંદબી—ધમ્મારકી જીદાંધ મે જાતી હયે જાન જાન રે,
 રહેમ કર મુઝપે ખખર લાદે દીલદારકી. કાસીદાં
 બહાર જોખનકી જાતી હયે ધમ્માર તેરે શીવા,
 બગેયર માલી બાગમે માધલ હુ ગુલજારકી. કાસીદાં
 તડક તડકરે ન જાવે દીનકટે ગમખારીમે,
 ગીરીઆં મે કર રાતો દીન લેલે ખખર લામ્મારકી. કાસીદા
 જાતીકી જીજીત જીમે જારે જલદકા સીંદા,
 હયેશાન માનુગી તેરા તુ લાદે ખખર ધમ્મારકી. કાસીદાં

— ગા ના —

(એક ચતર નાર કર કર—એ રાહ.)

ચાંદબી—મોહ કરકે ખ્યાર, ગપે સૌકન દુવાર—ટેક.
 મોંઝા આઓ આર, સુનરે સજની.
 અએસો ડાઘ લગે દીલ મોરે જલે, મોહો
 કરે અરઝનાર આવો મોરે દુવાર.
 કર ધમ્માર ધમ્માર સુનરે સજની,
 આધ જોખન બહાર પીઆ છોડ ચલે. મોહો
 [ગાના બંધ હોતા હયે, ઐર ચાંદબી ખુમારીએ
 ઇશકમે મસ્ત હો બયેઠતી હયે ઐર એક
 સાહેલી ઉનકે બદનપે ગુલાબ વ અતર છીડ-
 કતી હયે.]

(ગુલખેર બાગકે બાજુસે દાખીલ હોતા હયે)

ગુલખેર—અયે કાતીલ કાતીલ, તુ મુજે કલા કર ચુકો.
 અબ નીગાહે સમસીર છુપાતા કયા બજા.

— એત —

ગુલખેર ચોર મેરા નામ, જોહાંમે મશહૂર,
 આયાં હુ માશુકકે ખાતર હુમે ઇશકમે ચકચુર.

એક શહેરમે દેખી નાઝની ન નવ ઝવાન,
આતર મયે જીસકે ભટકતા હું ખીઆપાન.
દીઆ દીદ લીઆ છીન મેરા શખ રૌકરાર,
અમ મીલા મેરી માશુકસે અએ પાક પરવરદીગાર.

(નાગાહ બાગમે દેખકે)

સુબાન અહ્લાહ માનીદ બકાવલીકે, બગીચાંતો ઇલાંહી ખીલા
હુવા હયે. (ચાંદખી દેખકે) આ હા, ક્યાં ચાંદસે મુખડેઝી ઝલક કીસે
નાઝો અદાસે સોનેરી ખુરશીયે બયેઝી હયે, ઇસકે ભવોકી કમાન
પલકોકે તીરસે દીલે આશકો નીશાંન કરતી હયે. દોનો જુલકોકે
નાગ ઉસનેકો દીલે આશકો બલપ્પા રહે હયે. દોનો રૂપશારકુ
દેખકે બાગમે ગુલાબખી શરમીદે હોતે હયે. લખે લાલીન માનીદ
ગુલલાલા કે ખીલ રહે હયે.

— એ ત —

ક્યાં કર ઇસ પરીકી સીદતકા બયાં,
તારીફ મે મેરી હયે કમજોર ઝયાં.
જવાંનીકે બાદલ મયે છુપા હયે મહાતાબ,
ઈન ગરમીએ હિશનસે દીલ હુવા હયે બેતાબ.

અએસા હસીન ચેહરા રૂએ ઝમીન પર મેરે દેખતેમે અબ-
તક ન આયા ઇસકે હુશનકા તાબ મેરે દીલકો બેતાબ કરતા હયે
વોહ લાલા કામ લખેઝી ચદામે જી મેરામે ખુદીસે ગીર પડા હયે.
ઐર અતીશે ઇસ્કસે સીતા ચાક હુવા હયે. હા? જખતક ઇસકે
આહેવાલસે બ ખુખી વાકીફ ન હુગા તખતક હીયાંસે આગે કદમ
ન રખુગા (બાગમે દેખકે) કોઈ આદમીખી નઝર નહી આતાકે
ઉસકો મયે પુછું. (ભઈએકુ દેખકે) અએ ભઈઆ, અએ ભઈઆ,
જરા હીયાંતો આ.

ભઈઆ—કહા ચીહ્ના લગાવત હો. કહા તોકો ખબર નહી
કે એ મકાંન ચાંદખીકા હયે.

ગુલખેર—હા ! એહી મેરી જાન, અબ છ હયે તેરે પે ખુ-
શ્યાં અગરચે એહ હુર પચેકર મેરે હાથમે આવેતો કયા શીર
બહેકે તગદીર ખુત જાવે. ઉમચેર, ઉમચેર, અબ આઈ મેરી
જર સખર દીલદરદમાં અબ કર તું સખર. (ભઈએકું) અએ બ-
ધઆ ઊસે જાકે કહેદે કે બહારસે કોઈ સૌદાગર આપકી મુજાકાત
કરનેકું આપા હયે.

ભઈઆ—કહા તોરે નૌકર હયે જો ઊસે જાકે કહેદે.

ગુલખેર—સચ હયે કે તું મેરા નૌકર નહી. (નોટ બતાકે)
લેકીન ધનકા તું નૌકર હોગા. ભઈઆ જરા પીછાડી હાથ કરતો.

ભઈઆ—કહા હમ લાંચ ખાવત હયે.

ગુલખેર—નહી નહી, નોટ પચાતે હોગે. (નોટ દેતા હયે)

ભઈઆ—(નોટ લેકે) નહી નહી ભઈઆ હમકો ના ચાહીએ
અછા અબ ઊસકો જાકે કયા કહું.

ગુલખેર—ઉસે જાકે અએસા કહેદે કે બહારસે કોઈ સૌદા-
ગર આપકી મુજાકાત કરનેકો આપા હયે.

ભઈઆ—ધતનાતો હમારે આપ દાદખી ના સીખેએ અએ-
શા જાકે કહેદે કે દરવાજેપે કોઈ સૌદાગર આકે ખડા હયે.

ગુલખેર—બહોત, ખુબ.

ભઈઆ—(ચાંદખીકે પાસ જાકે) બાઈ સાહેબ. દરવાજેપે
કોઈ સૌદાગર આકે ખડા હયે. વોહ તુમે પૂછત હો.

ચાંદખી—(ગુલખેર દેખકે) આ, હા, કયા ઉસકા નુરાની
ચહેરા ધસકુદેખ મેરે સીનેમે ધશકકી આગ બડક રહી હયે.

— બે ત —

પુકેશા મુજકો તો મયે દોગી જવાબ,
ભઈઆ ઉસે અંદર દાખીલ કર સીતાબ.

ભઈઆ—(ગુલખેરુકુ) અએ હજરત આપકુ હમારે સર-
કાર અંદર ખોલાવત હો.

ચાંદખી—(ઊઠકે) આઈએ ઝનાખ બયેઠીએ.

ગુલખેરુ—હા સરકાર આપની બયેઠીએ.

ચાંદખી—(દીલમે)યકીન હયે કે એઈયે આદમની મેરા મુસ્તાફ
હયે. અમ મયે કીસ. તરેહ અપને દીનકા રાજ ઈસસે ખોલું.

— એ ત —

ઈશક કયા સે હયે, કીસી કામીલસે પુછા ચાહીએ,
કીસ તરેહ જતા હયે દીલ, બેદીન સે પુછા ચાહીએ.
અએ શાકી શરાબકા સીસા હાઝીર કર ઐર એક જમ
બર જનાખકો દે.

ગુલખેરુ—(જમ લેકે) અએ શાહરે આશક અગર હુકમ
હોતાખ મૌઝીખ હમારે રૈવાઝકે મયે તુઝે એક જમ બરદું.

ચાંદખી—(મુશકુરા કર) બા ખુશીસે.

(ચાંદખી ઐર ગુલખેરુ અપસમે શરાબ પીતે હયે

ચાંદખી—(પાન ખનાકે) લીજીએ ઝનાખ.

ગુલખેરુ—(હાથમેસે લેકે) અહા કએસે નરમ નરમ હાથ
હયે, અએ નાઝુક બદન આજ બાદ મુદતસે આપકી તારીફ મુન
રહાહુ કે આપ ગાનેમ બડે ચાલાક ઐર જોહામે મશહુરહો, તો એક
અએસા ગાના મુના કે હમારા દીલ ઝરા બેહજાઈએ.

ચાંદખી—બહોત, ખુબ.

ગુલખેરુ—ચલ છએર છએર તેરે ખુલખુલી આવાજકુ.

— ગા ના —

(મિઠા ત્રાણ કનૈયા સજની—એ રાહ.)

ચાંદખી—શુનો પીઆ, ખ્યારે દીલજની,
મયે તુમપે શીદા કરું જાન, હોજાઉ ખુરખાની—ટેક.

ભાલી ભાલી મુરત મીઠી મીઠી મુરત,

અદાએ બાકી ચહેરા તુરાની.

શુનો

ચાંદબી—મધ ભરી અંખીઆ દેખી સનમકી,
હરન હુવે ખુરખાની. શુનો૦
તોલેખીન સજના મોકુ ચેન નાહી,
પીયા ખીન જીઆકુ હએ રાની. શુનો૦
ઉલકતમે આકૃત અએસી ન દેખી,
કીઉ કટે મોરી જીંદગાની. શુનો૦
સીતમ હયે કએસા મનમ હાએ મુજબે,
જુદાઈ દીલમે કીઉ ઠાની. શુનો૦

ગુલબેર—અએ સરકાર તુમારે શીરી હલકસે મયે ન્યાહૈત
ખુશ હુવા હુંજી ચાહાતા હયે કે એક ઐરખી મુતુ.

ચાંદબી—એ ઝનાખ દીલોજાંસે શુનાતી હું.

(ગાના ગાતી હયે)

— ગા ના —

(દેખો દેખો બંગાલેકી—એ રાહ.)

ગયા યાર મેરા અખ કોઈ નહી,
ગઈ રેન મોકુ તો અએન નહી. ગયા યાર૦
મુતી સજન કએ સીવાઈએ હવેલી,
સનમ મુત એ જીંદગી અખ ભાતી નહી. ગઈ રેન૦
અરે ઈઆર ઉલકતમે આકૃત એ કએસી,
કબુ ન યેને ભરકે મે સોઈ નહી. ગઈ રેન૦
અગરઈઆર આવે છાતીસે લગાબી,
કર હાર ગલે કામ એ છોકુ નહી. ગઈ રેન૦
કર જાન ખુરખાં અગર દીદ દેખું,
મુતે માલે દીલતકી ગરવા નહી. ગઈ રેન૦

ગુલબેર—અએ માલીક મયે તખતે ઝમીયે હુંયા ખીલીસ્ત
મે હુંઈયે રશકે અમન આવાઝ. આદમકે હલેકસે નીકલી યા

ખીહીસ્તરે હુરો કે જલસે આઈ અએ ગેતી પનાહ કરીમે કાર સાજ. વોહ વખત કબ આએગા કે એ જુલ જુલ મુળે મીલે હન સરોરે સરાયશે બદન મેરા ધતના તો ખુશીસે ખુલ ગયા કે અખમ હન કપડો મેખી નહી સમાતા. અએ સરકાર જએસી આપકી તારીફ મુતીથી વએસાહી તુમારા કામ હયે. અખ મએ પુછતાહું કે આપકા મુખારીફ નાવ કીઆ હયે.

ચાંદખી—અએ જનાખ ચાંદખી કરકે હમારા નાવ હયે.

ગુલમેર—બહોત ખુબ આપ કીસીકે તામેમે હોયા નહી.

ચાંદખી—અએ મેહેરબાન હશી સહેરકા એક હમજદખાન કરકે ઠગ હયે ઉસકી મએ આશના હું લેકીન રાતકીનહી દીનકી હું.

ગુલમેર—બહોત ખુબ. (દીલમે) મુઝેખી રાતકી જરૂર હયે (ચાંદખીકું) આર હમારે તામેમે આપ રહોગે.

ચાંદખી—બા ખુશીસે, મએ આપકી હું.

ગુલમેર—(નોટ ગીનકે) અએ ચાંદખી લીઝીએ હમારા એ છે. મહીનેકા દરમા અખસ છે હજાર રૂપઈએ હયે (દીલમે) ચોરકું કુચ દોલતકી પરવા નહી. (ચાંદખીકું) સુન એ ચાંદખી વસલકી રાત કરીખ આવે ધતની મેહેરબાની કર.

ચાંદખી—અએ શએર દસ્ત, મએને તુજપર બોહોત મેહેરબાનગીકી હયે કે રઝા તુજકો મેરે ગુલસનમે શએર કરને કીદી અખ જયાદા કયા ચાહાતા.

ગુલમેર—સચ હયેકે હસિ અમન રશકે ઈરમીકી મહક અખતક કીસી જુલ જુલ નેનલી મગર અએ ગુલર મએ માઈલ હું ગુલબદનકા શીર મુળે ગુલસે કયા ગરંજ તોરે ઝુલ્ફ સીઆ કામકે કાકુલકી આગે સુમખુંલ કયા ચોજ હયે. મુકામીલા ફકત તોરે પેએ રહનકી ખુશખોડા હસ ગુલીસતાનકા કોઈખી ગુલ ન કર શકેગા મકદુર નહી હન નરગીશોકી કે તોરે ચરમા લહેરકે રૂપરૂપ માર

શકે યા ઇસ લાલાડી કે બરાબરી તરે રૂબરૂ કરી કરે. જ્યાં અ-
એસી જુખીઓએ આપ પુર હો તો શીર લાજીમ હયે કે તું મારી
જુથાએએ બેકલ જુલ જુલ કે દીનકો કરાર દે.

ચાંદબી—અએ મેરે માઈલ મેહરબાં તુમારે શીરીન સુખનપે
વાર ઝૈર ખુરબાન હોતી હું અએ ચારે કલ વસલકી રાત
હોગી.

ગુલમેર—અએ જુખસુરતી કે બાગકે તરેહદાર ગુલ અબ
મયે રૂબસ્ત ચાહતા હું.

ચાંદબી—આઈએ મેરે મેહરબાં.

ગુલમેર—હા મેરી જાન. (બાજુપે) આહ ઈન ચાંદકે તુકડેકું
છોડકે જાનાજી મેરા ચાહતા નહી. કૌનસે કમખખતકા જી ચાહે
કે અએશી જુથનુમાં જાયકો છોડકે ચલા જાય. (ચાંદબી કે પાસ)
જાકે) ચાંદ ચાંદ મેરા જી ચાહતા નહી કે જાન તુજે મે છોડકે
જાઉ પર અએ મેરી આરાંમજાં મએ કલ આકે મીલુગા.
(જાતા હયે)

બાબ પહેલા—પરદા તીસરા.

(૨ સ તા)

[હમજાનખાંન દાખીલ હોતા હયે ઝૈર
સામનેસે ઉનકે રશીક આ મીલતે હયે]

હમજાનખાન—કહું દોસ્તો તુમ કહાં જાતે હો.

પહેલા રફીક—એ રફીક તુમારે ઘરપે હમ આતેથે ઝૈર
તુમ હમકો હીઆઈ મીરે ચલો ચેબી ઠીક હુવા અબ કહીશર
કરનેકા ધરાદા હયે.

દુસરા રફીક—શેહર કરનેકી ખાત છોરદે. ઐર હમજાત-ખાન કે સાથ જાંઘગે ઐર કુચ અહે અહે ગાને સુનેગે. (હમા જાદખાનકુ કહેતા હયે) અએ રફીક આજ હમકુ કોઈ જલસેમે લેકે ચલ. ઐર ગાનેકી ખાહાર ખતા.

હુમજાદખાન—અએ દોસ્તો પએઘાન તો મેરી સેંકડે-ઠીકાંનેયે હયે. લેકીન આજતો મેરી માશુકકે વાહ જલસા હયે તો વાંહ મએ વુમે લે ચલું. પર કુછ અસરશીઆ વુમારી પાસ રખી-આ, કીજકે મયે વુમ દોનાકુ વાહ સેક ખનાઝિગા ઐર મે વુમારા નોકર ખનજવુંગા.

પહેલા રફીક—મેરે પાસ દસ હજાર અસરશીઆં હયે વો મયે વુન્હે દેતાહું. ઐર મયે જખ ગરકુ જાંઘે ઉસ વખત વું મુન્હે દે દેના.

હુમજાદખાન—સુન અએ રફીક જલસેમે ઉઠેગે પાંહે મેરે ઘરકો આએગે વાહસે મયે વુન્હે દસ હજાર અસરશીઆ દે દુગા. એકીન આતા હએ કે નહી.

બીજો રફીક—દસ હજાર તો કયાં. લેકીન દસ લાખ હો તોખી હમે એકીન હયે.

હુમજાદખાન—તો જરા આપ ડેરીએ, હીઆં મએ ગાડી લેકેયે આયા. (જાતા હયે)

પહેલા રફીક—(દુસરેકો) અએ રફીક ગાડી લેને ગયા વો અખતક કીજે નહી આયા.

દુસરા રફીક—મએ કયાં જાનું કે વો અખતક કીજે નહી આયા.

પહેલા રફીક—દસ હજાર અસરશીઆં મયે તરે પાસસે લઉગાં.

ફુસરા રફીક—મએ એક દમડી દેનેકા નહી.
 પહેલા રફીક—મએ તેરી ચમડી લઉગાં. અબ મેરે સાથ
 તો ચલ કે વોહ કઉનસી રહેસે ગયા. ઉસકુ દએ તો સહી.
 (દોનો જતે હયે)

બાબ પહેલા—પરદા ચોથા.

(ચાંદબીકા દીવાનખાના)

[હમજાદખાન દાખીલ હોતા હયે]

ચાંદબી—આઈએ શેઠ.

હમજાદખાન—હા દીલબર આપ ખુશતો હો.

ચાંદબી—(મુસ્કુરાકર) બલા શેઠ મયે પુછતીહુ કે આપ
 આજ કહાં ગયથે નો દેર લગ ગઈ.

હમજાદખાન—સુન અએ દીલબર મેરે રશકીને મુજે
 આજ દાવત દીધી તો મએ વાંહ ખાનેકુ ગયાયા. કયા હરકીસમકે
 ખાને પકાએથે ઝૈર શરાબકા દૌર ચલ રહાયા.

ચાંદબી—(મુસ્કુરાકર) અએ ધ્યારે દીલદાર મુજકો વાંહ
 યાદ કીધી.

હમજાદખાન—અએ જાન તુજકોતો મએ દમપે દમ યાદ
 કરતા હું. પર અએ ચાંદ અબ સખ ખાતે છોડ દે. ઝૈર કોઈ
 અએસા ગાના સુના કે સરાખસે મસ્ત હુવે બદનકો આરામ હો
 જાય.

ચાંદબી—હા શેઠ મયે સુનાનેકું તઈયાર હું.

— ગા ના —

દા રૂ ડી

પીલે મેકો જામ પાલમ પીલે મેકો જામ,
 પીનેસે હોવે આરામ પાલમ;
 કપું બપેડે બનડે બેકામ પાલમ.
 મપેડે પીનેસે આરામ હોવે ઝોર પડે ખુબ ચએન,
 પ્રોતમ ધ્યારે સેજપે, શીર જાવે ખુશીમે રહેન. પાલમ
 સાજન મારે છેલ છપીણી પીલે મેકો જામ,
 રાશન હોવે રજની સખીરી ઝોર મીલે આરામ. પાલમ
 ધ્યારેકી મએ રાહ દેખું કબ આવે પીઆ,
 ન દીદ દેખું દીલદારદો મારે જલ જલ જાએ જીઆ. પાલમ
 પાતર તેરે મપે દીવાની સુનરે તું પાલમ,
 હીઝરમે હએરાન હુ કર આહઝારીવ ગમ. પાલમ
 ભરભર મપેકો જામ મએ દેતી પીલે મેરે દીલદાર,
 તુંઘ રસીજા તુંઘ છપીલા તુંઘ ગલેકો હાર. પાલમ
 જોર અપટ મોસે સોવે લપટવો છલબલ હેભાતી,
 ન આવે દીલભર સેજ પરતો ગમસે ફટે છાતી. પાલમ
 અરે ધ્યાર લગાડે ધ્યારા તુને લીએ મેરે દીલ છીન,
 પ્રોત લગાડે છોડ ગયો મએ રાતી હું રાતો દીન. પાલમ

અં ત્રા

દાર તો માર પીએરે રાતા રાએ નેન,
 શુતો શાહેપો જગથે તો યાથે રંગની રેન. પાલમ.
 થોડા મેરા કમ ચલેરે દીન થોડા ધર દુર,
 શેજન છોટી કામીની માર જોબન જાએ ભરપુર રાજ.
 થાંજ પડેને શાહેપો મારે દારેડી પીવા જાએ,
 અડધી રાતે આગલે આવે મારે નાજુક જીવ ધભરાએ.

જીએ પાએ દોહીઓ દીલી પડી નવાર.
 માલુડો રંગ ભીજીઓ કાંઈ રમીઓ રાજ કુમાર.
 રાત પડેને શહેરો મારે નાવે સુવા ધેરે.
 શાકનડી ધેર જઈ શુવે મારી આપમાં આવે ઝેર.
 દારૂતો દગ દગ કરે રે પીઓલા કરે પુકાર,
 ભર દેવે મરગ લોચની તમે પીઓ ને રાજ કુમાર રાજ.
 શુરજ થાને પુજ શારે ભર મોતીરે ધાર.
 દો ધડી મોડો ઉગતે મારે શહેરો એલે શીકાર,
 આપ તડે જીઆરા જલેરે કોમ્મલ ફેરાદે.
 માવણકી ઝડીઆ લગી કાંઈ જડો ઝોકાદે રાજ
 દારૂડાનાં શંગમાં કાંઈ છેલ મડયા એ ચાર.
 લાખ ટકાનું હુમલુ ગઉ શોક નડીને હાથ,
 ઉચી નીચી શેજડી મોશે ચડયો ન જાએ.
 કેતો મારા કંથને મને ગોદીમા લઈ ચડી જાએ,
 હાજર ખીડો હાથમે કાંઈ ઉભી શલુતી નાર.
 શાન કરી હું આપુ તમને આવો મારા દીલદાર,
 પ્રેમે પધારો પીઉજી મારા મેં પાથરીઓછે પતંગ.
 રશીઆ મારા રશયી ભરયા કાંઈ આવી ઉડાવો રંગ,
 તે વાવીછે કાકડી કાંઈ મેવાવધું ખડખુચ
 તે રાખી તારી જાતડી તારે મે રાખ્યો રજપુત.

હુમજદખાન—અયે નાજુક બદન માનીદ જુલ જુલકે હલ
 કકા ઝોક ઝોરખી શુના.

— ગા ના —

લાદે પંજખી લોગ—એ રાહ.

ચાંદખી—કમ આવે ખસંત બહાર ગારસે મયે હોરી એકુંગી,
 ભર ભર મારૂ રંગ હાથ પીચકારી લે લઉંગી.

ગુલ ગુલાબ ગુલ સીતમ ચમેલી કલીઆં મંગાલુગી,
 સજ સોલે સીતગાર ફાગ મે બનકન બયેકુંગી. કબ.
 કેસરફો સખ રંગ બનાકે સાજન કોભી જાગી
 અપને અંગનમે ખેલ રંગ ગગનોમે ઊગવુંગી. કબ.
 પીઆન્જો આપે દરશ દીઆપે બલેયા મયે લાગી,
 વજે વજેકી કલીઆં સેજ ગુલસનમે ખીછાઉગી કબ.
 નહી ચએન મોહે રએન પીયાખીન કીસેજ કહુરી,
 પીઆ ખીન સુની સેજ આગ ગુલસનકો લગા દુગી કબ.

હુમનાદખાન—અએ નાજુક બદન તેરે ઈન શીરી હલકસે
 મએ નીહાએત ખુશ હુવાહું.

— એ ત —

ચાંદ ચાંદ તું શાઅદ હયે એક ખુલખુલ,
 શીદ હયે શીરીજ બાપે હજરો ગુલ.

(ગુલખેરે દાખલ હોતા હયે)

ગુલખેર—(ઠગકો દેખકે) હા ? એ કૌન કમબખત મેરે મ-
 કાનમે આકે બયેકા હયે. હા, મગદુર હયે કીનકી કે મેરે મકાનમે
 દાખીલ હો સકે. અએ ચાંદ ચાંદ તું બેવકા હુઈ, બસ લીઆ-
 નત હયે તેરી ઉલકતપે અએ બેમુરવત બેહ્યા એહી તુને છેહઝાર
 રૂપીએકા ઇવઝં દીઆ.

[ચાંદખી ગુલખેરકે પાસ જાકે સમજાતી હયે]

— એ ત —

ચાંદખી--(ધ્યારસે) બકા કીજી હોતા હયે આશકારે આલમ,

મયે હું ચાર તેરી કયા નહી તુએ માલુમ.

બાતકી હયે કૌનસી મયનેન માની આપકી,

કમ હુઈ હએ મેહરબાં કીઉ મેહરબાની આપકી,

મેરે હુશનકે ગુલશનકી મહક તુંહી લુટેગા.

મુજ ખુલ ખુલકી શીકર મતકર વોજુર જુરકે મરેગા

— બે ત —

ગુલખેરૂ—અએ ચાંદ દીસા જનનસે તું ચહાતી હયે મુજકો,
 તો ખાતર તેરી મહેબતકે મએ કહેતાહું તુજકો.
 દોચાર ચારે કરનેસે હોગી ખરાખી આપકી,
 ઇઝત જાએ જોહાંમે વોખી ખરાખી આપકી.
 અખ સમલ અએ નાઝનીત રશકે ચમન,
 પ્રીતકો નીભાના હયે બડા કઠણ.

ચાંદખી—અએ ચારે ગુલખેરૂ ગુસ્સા છોડદે સીતાખ અખ
 મેરે મકાનપે જાકે જરા બયેઠીએ જનાખ.

(અંદર જાતી હયે.)

ગુલખેરૂ—અરમાન અરમાન અખ આઘબર મેરી ચાંદ.
 ચૌર ઠગકી હયે જુદાઈ ઠમેરી. અખ મએખી જાકે બયેઠતા હું
 મયે ધનસે કુચ ડરનેકા નહી. (બાજુપે) દમપે સુમાર રખના
 ચાહીએ.

(ગુલખેરૂ ગુસ્સેસે બયેઠતા હયે)

ચાંદખી—(ધરમેસે) અએ ઝનાખ ખાના તઈયાર હયે. ચૌર
 શરાખ મોજુદ હયે. આપ ખાનેકું ઉઠીએ.

ગુલખેરૂ—(પીછાડી દેખકે) બહોત ખુબ મેરી જાન મુજેખી
 જરા ખુબ લગી હયે.

— ગા ના —

હુમજાદખાન—ખાનાતો તૈયાર હયે અખ ઊંડો મેરે દોશ,
 નાનખટાઈ ચૌર કવાબ ખીસકુટ શરાખકા હયે જોસ

ચાંદખી—આયા હયે કીસ વાસ્તે કીઉ કરતા હયે કીઆદી ખાત
 ચુપ ગધે તું બયેઠ નહીતો મારગા ભર લાત.

હુમજાદખાન—એ દમ કીસે તું બતલાતા, ચુપ ઉલ્હું કે સરદાર.
 ધરમે મેરે આંકે કીઉ કરતા હયે તું તકરાર.

ગુલખેરૂ--બસ ઝાંખાં એ ઝહેરી બંદ કર તેરી ચુપ ચુપ ઊલ્હુ
 ચાંદ જેસી ચાંદનીકા તું નૌકર મયે સેક. [બયેક,
 હુમબાદખાન--ચંદ મેરી માશુક હયે, ઐર મયે હુ ઉસકા યાર,
 શીકલ તેરી મતમતા મુઝે નહીતો માફગા બદકાર.
 ગુલખેરૂ--ચંદાં ચતુર વોહ ખ્યારી હયે મેરી તુઝકો મારે લાત,
 અયે ઐર ચંદાકા નામ એક શીરતું કૌનસી બદખાત;
 ચંદા તુઝકો ચાહાતી નહી વોહ મુઝકો ચાહાતી ખાશ
 ચાંદખી--(ધરમેસે આકે) ચુપ ચુપ દીવાને કીર્ગી--

લડતે મયે ખડી તુમારે પાશ,
 ન કરે બાતાં ખેશરમી તુમ કરેજી અપના કામ.
 ચએન મઝે ઐર ખુશી ખુશાલીમે હીઆ કરે આરાંમ
 મયે માશુક હું આપકી તું મદેનો મેરે યાર,
 દોલત કીઆદી લાવે ઉસકી મએ હુ તાખેદાર.
 હુમબાદખાન--સચ ખાત હયે દીલબર તુમારી શરત મએન
 કબુલકી પર મેરી એક તકરાર હયે કે જીશ વખત મએ મેરે સૌ-
 દેકુ જાઉગા ઉશી વખત ઈનકો મેરે શાય રહેના ચાહીએ. ઐર
 જો કામ મએ ફરમાવું એ ખેતકરાર બજાના ચાહીએ.

ગુલખેરૂ--અયે મેહેરખાં તુમારી શરત મએન બ આખોસે
 કબુલકી, પર સુત અએ મેરી ખુલખુલ જીસ વખત એ બંદા કા-
 મકો જાયગા ઉસ વખત ઈનકુ મેરે તાખે રહેના ચાહીએ.

હુમબાદખાન--અએ ચાંદખી અબ મે રખશત હોતાહુ
 અએ મેરી જાન તેરી શરત બજાકે મએ યોડે દીનોમે આ મીલુંગા.

ગુલખેરૂ--(ગુસ્સેસે) ચલ જા જા હીઆંસે કોઈ દીન ગલી
 મે મીલીઓ મએ અછછી મીઠાઈ ખીલાઈંગા. (ચાંદનીકો) અએ
 ચાંદખી અબ મુઝેખી રખશત દે.

ચાંદખી--હા અફસોસ અએ મેરે દીલકે શરર કયામે તુઝે
 રખશત ! (ગમગીન હો ખડી હયે)

ગુલખેર—ચાંદખી કાજ ચાહતા નહીં કે મુઝેકો હી આશે રૂખશતદે. ખયેર મએ ખડા હું. (ચાંદખીકો) અએ શકરલખ કયું લખકો ખોલતી નહીં.

— બે ત —

જન જનતો એહી જન, ઐર મેરી જનતો તુહી હયે,
મુસલમીન દેમે ઇદકા ચાંદ, ઐર મેરા ચાંદતો તુંહી હયે.

— ગા ના —

ચાંદખી—લે દોલત આના અમદ મેરે દીલજાની,
મે શીવાએ તેરે શીરગી બનકે દીવાની.

ગુલખેર—કીર્તિ હોતી દીલમે દીલગીર મેરી તુ નુરાની,
મયે હવાહું આશક દેખ તેરી પએશાની.

ચાંદખી—નહીં ઇસી જહાંમે યાર તેરા કોઈ શાની,
તુઝ ગયે મુઝે નહીં અએન ગહેન હએ રાની.

ગુલખેર—રખ ચાંદ તેરે ખાસ મેરી એ નીશાની.
દે રઝા ખુશીએ જાન ના હો પશમાની.

ચાંદખી—રખતી હું અશમોશે યાર તેરી મયે નીશાની,
તેરે દક્કિહો દુસ્મન ખુદા તેરા નીવેહવાની.

ગુલખેર—જાતા હું ચાંદ મએ રખીએ મુઝપે મેહરખાની,
ઝરે ઝહવેર લાકે કરે તુઝપે ખુરખાની.

ચાંદખી—અએ ધ્યારે ધ્યારે બાકે શીર અદદ આઈએ.

ગુલખેર—અએ મેરે અરમાનકે યુજશનકે ખીજતે શુલે શુલ શુલા.
બ ખુદા કરીમ હએ ચાંદ મુદતમે મએ આકે મીલુંગા.
જાતા હું ચાંદ મયે જાતા હું. (જાતા હયે)

— બે ત —

ચાંદખી—છટકેમે તુએ આએ હયે, હએ હો ભાલેભાટ,
ફસેં હયે શીકનજમે અબ મયે ધકુ ખી દોનોકા ધાટ.
(જાતી હએ)

દ રો પ સી ન ઃ

બાબ દુસરા—પરદા પહેલાં.

— એક રસ્તા —

(હમજાદખાન વ ગુલખેર દાખીલ હોતે હયે)

હમજાદખાન—અયે રશીક કોઈ એક કબરસ્તાનમે જા
ઝૈર વહાસે એક બચેકો લેકે આ. (સાંમને દેખકે) દેખ દેખ દોસ્ત
વોહ મદમ્મેત લેકે કબરસ્તાનમે જાતે હયે તો શીર વું ઉસકે પીછે
પીછે ચલજા ઝૈર સુન વોહ મદમ્મેતકુ ગાડકે જાયગે પીછે વું
ઉસ કબરસ્તાનમે જાના ઝૈર વો કબરકુ ખોદકે ઉસ બચેકો ની-
કાલના ઝૈર ઉસકુ અંતે કપડે પહેનાકે મેરે પાસ લેકે આ.

ગુલખેર—ખહોત ખુબ ઝનાખ, ઝૈર બચેકુ લેકે આતાહું.
સીતાખ. (દોનો જાતે હયે)

બાબ દુસરા—પરદા દુસરા.

— કબરસ્તાન —

(ખહોતસી કબરે નજર આતી હયે. ઝૈર ગુલખેર દાખીલ હોતા હયે)

ગુલખેર—(ડરકે) અયે ખુદા અખ મયે કીર્ગી કરકે ઈસ
કબરસ્તાનમે દાખીલ હું. (કુછ આવાઝ સુનકે) શાએદ હી આં શે-
તાન હયે ઝૈર ભુતખી હોગે અખ મયે કબરકે પાસ કએસા
જાઉ ઝૈર વો બચેકુ કએસે નીકાલું. મયે વોહ જાઉ ઝૈર
મુઝે વોહ ખા જાવેતો મયે કયા કરું. હા અફસોસકે અએસી સ-
ખત શરતે મયે અખતકતો ન કીશી પર અએ માંદખી માંદખી
તેરે ખાતર મયે હયેરાન વ પરેશાન હુવાહું.

— એ ત —

જો હોગા ખુદા મુજબે મહેરબાન,
તો જાઉં હીઆંસે સલામત ખર આવે અરખાંત,
અખતો જોહિશોહો.

(કબરકે પાસ જાતા હયે ઝોર બચ્ચેકો
નીકાલકે બાહેર આતા હયે.)

આખર મએ ઈન બલાસે બચકે આયા હું અખ જાઉં,
મએ હમજાદ ખાનકે પાસ કેઉકે વો મેરી રાહ દેખતા હોગા.

(જાતા હયે)

બાબ દુસરા—પરદા તીસરા.

(હમજાદખાન દાખીલ હોતા હયે)

હમજાદખાન—ગુલખેરકુ ચોહ મહમ્મતકે પીઝે બેજા વોહ
અખતક કીર્તી નહી આઆ. ખુદા ન ખાશતા કહી બલામે ન
આ જાય. (ગુલખેર દાખીલ હોતા હયે)

ગુલખેર—અએ હમજાદખાન હજારો બલામેસે બચકે આ-
પકા હુકમ બજાકે આયા હું.

હમજાદખાન—(બચ્ચેકુ દેખકે) સુત અએ ગુલખેર અખ
હીઆંસે કુચ કરના ખુબ હયે. ઝોર નઝદીકકે શહેરમે એક બડા
બપારી હયે ઉસકી પહેડી પે જાના ઝોર વહાંસે કુછ અસખાબ
લેકે શીર ધરકુ ચલેગે.

ગુલખેર—અએ રશીક ઈન બચ્ચેકો કહાં રખેગે ગરચે જુતા
હોતાતો ખાતે કરતાં ઝોર અપને સાથ બચેક રહેતા. પર શહિબ
મયે અજાયબ હોતાહુ કે ઈસમરે હુવે બચ્ચેકો આપ કયાં કરેગે.

હુમળાદખાન—અમે ગુલમેર હાન રમજસે અબનક તું ના
વાકીફ હયે અબચલ આ મેરે સાથ મજેહતો હનકા આગે હયે.
(દૌનો જાતે હયે)

બાબ દુસરા—પરદા ચૈથા.

(એક પેઢી)

(કુલચંદ શેઠ અને તેના મુનીમો, શોમચંદ,
માણેકચંદ, નેમચંદ અને ખીજાઓ બેઠાં છે.)

કુલચંદ—અલ્યા નેમચંદ, શોમચંદ કીમ નથી આબો એ
ચોં ગીયોશિ.

નેમચંદ—પેલા ખોખીરાવ નવાબને તોં ગીઓશિ પેલા હારના
રૂપીઆ લેવાને તે હમણા આવશે કંઈ કામ હોય તો મને કહોને શેઠ.

કુલચંદ—કોંય નહી, જા તું તારી જગાએ બેસ.

(શોમચંદ દાખલ થાય છે)

કુલચંદ—કેમ અલ્યા શોમચંદ આટલી બધી વાર ચોં ગી-
ઓતાને.

શોમચંદ—શેઠ પેલા ખોખીરાવ નવાબને ત્યાં હારના રૂપીઆ
લેવા ગયોતો, ને તેણે ખીલીઆંતના ચાર પાંચ થાન મંગાવેલાં છે.

કુલચંદ—ચેટલા રૂપીઆ લઈ આબો.

શોમચંદ—શેઠ પચીસ હજાર રૂપીઆ લાબોધું. (મેતાને)
અલ્યા નેમચંદ ખોખીરાવ નવાબના રૂપીઆ વીસ હજાર જમે કર
બાકીના શા ખાતે ઉધાર. (દીલમાં) પાંચ હજાર ઘેર જાકલ્યા.

(રામચંદર દાખલ થાય છે)

રામચંદર—(બે શોદાગર શાયે) શેઠ હી સોદાગર લા. દલાખાર
લાખ રૂપેયાઆ માલ પાયજે તીઆલા તુમી સોઈ કરૂન હ્યા.

કુલચંદ—(સોદાગરોને) આતો શેઠ ખેલો.

હુમજાદખાન—બહોત અછા આપખી બયેઠીએ, (બેસેછે)

કુલચંદ—અએ આપતો ખેલો. (બેસેછે) કહો શેઠ તમે કામ આબ્યાછો ને તમારે શું શું લેવાનું છે, જરા કહો.

હુમજાદખાન—હમારે હીઆં હમારે બયેટોકી શાદી હયે, બીશ વાસતે શાદીકા અસબાબ લેને આયે હયે.

રોમચંદ—ઠીકથે, બલે આવીઆ શીરદાર. આ કુણથે.

હુમજાદખાન—એહ હમારા નૌકર હએ.

રોમચંદ—એનુ નામ શુ છે ?

હુમજાદખાન—બીસકા નામ જાફર કરકે હયે.

રોમચંદ—અને શરદાર તમારું નામ શુ છે.

હુમજાદખાન—હમારા નામ ખોદા બક્ષ હયે.

રોમચંદ—ઠીકસે નામતો બહુ મજાના છે. (દીલમાં) એવાં નામતે કુંભે નાખ્યા હશે એક રાંડનો કાફર ને બીજો રાંડનો ખુદ બક્ષ શેઠ એને તમે ઓડખ્યા.

કુલચંદ—નારે રોમચંદ તુ ઓડકેછકે.

રોમચંદ—અરે હુંતો ખતિ દાદની દાદીના કુંટંબને ઓડખુછું. અરે આ અહલા બક્ષનો છોકરો ને ખુદ બક્ષ નોમએ ને આતો પેલા જાફરનો ભાઈ કોકર.

કુલચંદ—ઠીક ઠીક, ઓડખ્યા ચીમ શેઠ ખોલો હવે શુ શુ નીકાલું.

હુમજાદખાન—શેઠ કમડેતો હમે હમદે ઐર અછે લેને કેહયે મગર પહેલે એક કામ કીજો હએ હમારા લડકા રોરોકે ખેજાર હવા હયે હમ વાસતે આપકે ઘરમે જુલાતો હોગા, લેકીન હમે બતાઈએ કે હસમે બયેકો સુજાવે ઐર પછે આરાંમશે સોદા કરેંગે.

રોમચંદ—એ શીરદાર અમેતો પાણીઆ છીએ એતો વા-જુતના દાહાડમાં મશલતના દુલા દુલા કરે.

ગુલખેર—અમે મેતા તું ઝુલેમે નહી સમજતા.

શોમચંદ—ના ભાઈશાબ હુ દુલામાં નથી સમજતો.

ગુલખેર—અપેર તું સમજતા નહી તો મયે તુજે સમજતાહુ
શુન તુમારે ગુજરાતી લોકમે બચેકો શુલાતે હયે ઉસકું તું મ
કયા કહેતે હો.

શોમચંદ—ઉશને તો હમ લીચકા શાંગતાં હોતીઆ.

ગુલખેર—તો કમખખત મયેમી એહી કહેતાહું.

શોમચંદ—ઠેક ઠેક શેઠ આપણા ઘરમાં પેલું શોકરાને હેંચોડ
વાનુથે તે માંગેછે.

ગુલચંદ—તારે હમ ભચી મરનીકે પોલણું પોલણું.

શોમચંદ—પાલનું તે શું શેઠ.

ગુલચંદ—પાલણું તે ગોડીઉ શોકરાને શુવાડવાનું.

શોમચંદ—તારે હમ કહેને કે હેંચકો હેંચકો ચાલ એ અ-
હ્યા બકર હેંડ મારી સાથે તને હેચકો ખતાવું.
(તેનો હાથ પકડેછે)

ગુલખેર—ચલ દુરથે ખાત કર હાથ મત લગા. હમારા સ-
રદારકા લડકા ખીદાર હો બચગા.

શોમચંદ—ચોમ કાંઈ દેડા ખેડા છીએકે શુ અમેતો વોતીઆં
શીએ વોણીઆ ચાલ હેંડ મારા પાછલ હેંડને અરે રાંડનાં હેંડને.
(બચેછે)

ગુલખેર—(ઝોકરાને શુવાડીને) અમે મેતા તેરે શેઠા
ઘરતો બહોત અછા હયે. પર વો ખીડકોકે પાસ ખડીથી વોહ ડા
નથી મેહતા.

શોમચંદ—એ અહ્યા એતો મારા શેઠની અલી હતી.

ગુલબેર—અમે બનીએ અલી કયા ચોઝ હવે કુછ ખાનેકી હએ.

શામચંદ—અલી એટલે ખાયડી.

ગુલબેર—હં હં હં ખાઈડી ખાઈડી.

શામચંદ—અરે નહી, આ રાંડનો પથરનો બિમરડો કાંથી મળ્યોછ. શાંભડ નો જાણે મારા શેકનો સસરો તેની છોકડી તે મારા શેક સાથે પરણાવી એટલે થઈ અલી.

ગુલબેર—અરે દીવાને ઉસકોતો હમ કહેતે હયેકે શાદીકી ઝોરત.

શામચંદ—તોરે મે પાણુ ઈમજ સાંગતો હોવીઆ ને નકામાં માંથા ફોડીઆ. (શેક પાસે જઈને) શેક શીરદારના છોકરાને સુવાડી આવ્યો.

કુલચંદ—બોલો શેક મોતીના છગ બાલીઓ, વેડીઓ હીરાની વેડીઓ એ બધો સામન તમારા દાબડામાં પેક કરો હવે શું લેયું તે કહો.

હમજાદખાન—અપતો કોઈ ઉમદે પયેઝન નીકાલીએ.

કુલચંદ—શામચંદ આ શેકને બેગણુ જાઈએ છીએ.

શામચંદ—શરદાર બેગન જે ઇતાં હોયતો શક ભાજવાલાં ને ઘેર જાઓ અહી કાંઈ વેગણુ વેચતા નથી.

ગુલબેર—અરે ભલે આદમી હમ અમીર લોક હયેશો કુછ બેગન ખાતે હએ.

શામચંદ—તારે તમે શું પથરા ખાવોછો.

ગુલબેર—અરે ઉલ્હું હમતો નાનખતાઈ ઝોર કવાબ, ખીનં સકુર ખાતે હયે.

શામચંદ—યું યું યું યું.

કુલચંદ—ચોમ અલ્યા શું છે.

શામચંદ—અરે આ રાંડનો એકું એકું બોલે, નાનખતાઈ ને કવાબને—રામ, રામ, રામ.

કુલચંદ—અત્યા શોમચંદ તું ખાએએ કે શું.

શોમચંદ—અરરર રોમ, રોમ, રોમ, શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન શ્રી
કૃષ્ણ ભગવાન અમે એ ખાઈએ કે શું.

ગુલબેર—અએ ગવારો કે ગવાર.

શોમચંદ—તું ગે મનો કુભાર મોઘું સંભાલીને બોલ.

ગુલબેર—તો હમારાં સીરદાર તેરે પાસ પાંઉમે પહેનનેકે
પયેજન માંગે રહા હએ. ઝોર તું કહેતા કે બેગન અએ પથર
કે ભાઈ તેરે શેઠકે ઘરમે ઝોરત હયે યા નહી.

શોમચંદ—મારે શેઠને ઘેર ડોડત નથી.

ગુલબેર—ખુદા પનાહ મેરએ ધન બનીઓસે અએ મેતા તું
મારે ગુજરાતી લોકકી ઝોરતાં પાંઉમે પહેનતે હયે ઉસકુ કયા ક
હેતે હએ. (કપેર કર) હાં હાં દેખ એ અઠાસીએ અઠાસીએ.

શોમચંદ—અરે હારે હાં. ઝોંઝર, ઝોંઝર. મારા શેઠની અલી
ચેહેરીને ઝમક ઝમક હેંડશે તે ઠેક ઠેક. શેઠ ધનતો અઠાસીઆ
નોઘએ છીએ.

કુલચંદ—અત્યા શોમચંદર પેલી તીજોરીમાંથી અઠાસી-
આ લાવતો. (લાવેછે)

હુમબદખાન—(અઠાસીએ રખકે) પયેજનતો હમને રખે
અપ દુપટે કોઈ તોફા દેખકે મંગવાઈયે.

શોમચંદ—તોફાં હમે નથી વેચતા. એતો શોપારીવાલાને
ત્યા બોલો.

ગુલબેર—અએ અડકલકે બાડદાન તોફા મે નહી સમજ.

શોમચંદ—બાડદાન નોઘએ તો બંદરમાં જાઓ.

ગુલબેર—અએ બનીઆ કહાં તક મએ તુજે સમજાઈ.

શોમચંદ—અને હું પણ કહાં સુધી તારી સાથે માથુ શુંડું.

ગુલખેર—ગુન, તોફાન જેવું કહેતે હવે કે જો ઉમદી વ જા-
ઓ ચીઝહો જોસે કહેતે હવે તોફાન અમ સમજા કે નહી.

શામચંદ—સમજો સમજો, જાંચી આભલાયાં મોટી.

ગુલખેર—અમ મમ ખાતે છાડદે. જ્યાર મરે સરદારકુ સીર
પેચ આહીએ વોહ દેદે.

શામચંદ—(સેઠને) સેઠ ધનતો પાવડી જોઈએ, તેને એ
ક શીડ પેચ ને મદીડો કહે.

(મંદીજ આપીને આંકડો કરેછે)

ગુલખેર—અએ મહેતા તેરે શેઠકી પહોડીને સખ મહેતોને
પાવ પધડી ખાંધી હવે જ્યાર તુંને કાલી કપું ખાંધી હવે ભવા.

શામચંદ—ધ એમસે ભઈશાખ કે અમારા શેઠનો ખાપ મરી
જાયો છે તેથી સોગ પાડ્યો છે. (હસેછે)

કુલચંદ—શામચંદ શેઠનો આંકડો કરેછે, તે આપ ને ર-
ખાઆ સુકાવી લે.

શામચંદ—આંકડો, પેપડો, ખંડું તઈયાર છે. લો આ આં-
કડો. દશ લાખ, દશ હજાર, દશસો, દસ રૂપીઆ દશઆના દશ
પાંચ થઈ, સુકાવી આલો.

હમજાદખાન—શેઠ આંકડેને કુછ ફરકતો ન હોગા. મયે તું-
મારે એકાનપે એ આંકડેકા હીશાખ સુકા દેતાહું.

કુલચંદ—અરે શહેખ એતો શું પાણુ અમારેતો ગાયકવાડ
નરકાર શાયે એલોતો વહીવટ થાયછે કે મહીને દાહડે ઓછામાં
તેહો આર કરોડનો આંકડો થાયછે.

શામચંદ—ને સાહેબ એ આંકડો સુકવવાને હું જાઉં છું.

હમજાદખાન—ખસ, ખસ, મેતા. તેરે કહેને પે જ્યાર તેરે
કહે ધમાનપે મયે હીશાખ સુકા દેતાહું. (ગુલખેરકું) જાકર એ
અસખાખ લેકે જા જ્યાર વો તીજોરીમેસે અસરશીઆંકી થેલીઆં

લેકે આ. ઝોર ય અસખાખ વો સંદુકમે ડાલકે રવાને સહેર
ચાંદનીકે કરદે ઝોર અસરણીઆં લેકે જદે આ.

શુલખેર—આઆ મેહરખાન.

સોમચંદ—શુ સેઠ ઇનો નોકર રૂપીઆ લેવા જીએ.

હુમજાદખાન—સેઠ હમારા નોકર અસરણીઆં લેને ગયા તો
સહી પર તીજોગીકી કાલી તો મેરે પાસ હયે, તો અખ મયે ખુઃ
જાતાહું. ઝોર અસરણીઆં લેકે આતા હું. (ઉઠીને જાયછે)

કુલચંદ—સોમચંદ આ શીરદાર રૂપીઆ લેવા જાયછે.

સોમચંદ—કાંઈ નહી, કાંઈ નહી. ઇનો છોકરો આપણા ધર
માં છે, તે રાંડના છોકરાને સુકીને ચાં જવાના છે.

છોકરો—(કુલચંદને) બાપા, બાપા, પેલા શીરદારનો છોકરો
પોરણામાં મરી જીએછે.

કુલચંદ—અરરર, સોમચંદ હવે ચીમ કરીશું.

સોમચંદ—અરરર, સેઠ હવેતો મરી જઈશું એ રાંડને
આવશેને એના છોકડાને માંગશે.

કુલચંદ—સોમચંદ હવે શું કરીશું. (રડેછે) (ને ડગ આ-
વેછે) આ મારા બાપ એતો આવ્યા.

હુમજાદખાન—શેઠ લો તુમારે રૂપીએ ઝોર મેતેકુ મિજકે હ-
મારે લડકેકો મંગવાઈએ.

કુલચંદ—(કાંપતો કાંપતો) સોમચંદ આ શીરદારને કહેલો
જીમ થઈ ને ખેચાર હજાર રૂપીઆ લેતો માંડી વાળ.

સોમચંદ—(ડગને) એ શીરદાર એમ આવો તમારો લાંકડો
તો મરી ગીઓ હવે તમે કહો તેમ કરી આપું.

હુમજાદખાન—કઆ, હમારા લડકા મર ગયા. કીને માર
મેતા, જદે કહેદે નહીતો તેરી કમખખતી આઈ દેખ.

(ગુસે થાયછે)

શોમચંદ—કમબખ્તી મારા શેઠની કે ઈને મારી નાખોછે ન કમબખ્તી એની અલીની કે ઈના ઘરમાં છોકડો હતો, મારી કમબખ્તી આવેતો પછી મારી નાની અલી મારા નામનાં છાજીઆં લે.

હુમબદખાન—સેઠ હમારે લડકેકો જુલવાઇએ.

કુલચંદ—(મુગો થઈને ઉભોછે.)

શોમચંદ—શીરદાર સાખ ઈને કેશરી પાક આલો નહીતો શીઆડાનો મેથી પાક આલો કે શરદી, ગરમી બધુએ મદી જાએ ને કોન પણ ઉઘડી જાય.

હુમબદખાન—મેરે દીલમેખી ઈએહી તદખીરથી કીઉકે કુછ શુનવાહી નહી.

શોમચંદ—(સેઠને મારેછે) મારા સેઠને મારતો ના, મારા સેઠને મારતો ના.

કુલચંદ—ઓ મારા બાપરે. (નાસી જાયછે)

શોમચંદ—શીરદાર તમારો છોકડો મરવાનો તેતો મરી ગી-ઓ. હવે કાંઈ પાછો આવે તેમ નથી. હવે તમે કહો તે હુ આપુ ને અમારા સેઠને માફ કરો.

હુમબદખાન—અએ મહેતા મયે બહોત દીલગીર હોતાહુ કે મેરા નુરે ચશ્મ ઇસ દુનીઆકો છોડકે ચલા ગયા. અખ ધન દઉલતકુ કયા કરે, અફસોસ સદ હજાર અફસોસ.

શોમચંદ—શીરદાર તમે દીલગીરના થાઓ હશે કાંઈ નહી આલો હવે હુ તમારા છોકડાને બદલે બે લાખ રૂપીઆને બે વહાણુ આપુજુ' એ ઉપરાંતતો મારા સેઠના ઘરમાં બીજી પુણ કાંઈ નથી નહીતો તે પણ આપી દેત.

ગુલબેર—અએ મહેતા તુ હુશીઆર વ દાનાશ હવે નહીતો યએ કાંમ મે તુમ સખકો ફાંશીઆ જાએ. અખ ચલ દેવો રૂપઇએ ઐર જાઝ. (ગુલબેર ઠગકો સમજતા હવે)

શોભચંદ—હા ચાલો. (લઈ જાયછે)

કુલચંદ—(છુપાતો આવેછે) કેમ સોભચંદ શુ ક્રીધું એ રાં-
ડના નાશી ગીઆ છે.

શોભચંદ—અરે તમારા પાપમાં માંગતો બાર વાગી જતને
મારી અલી રડતી રેત. પણ બે વહાન ને બે લાખ રૂપીઆ આ-
પીને કાઢી મેના.

કુલચંદ—અરર મારા બાપરે, શત્રુનાશ કાલાડવું. (પોકું
મેલેછે).

શોભચંદ—ઓ સેઠના બાપરે. (રડેછે)

અલી—મે તમને કહું તુંજે એ પીટ્યો મેલેતો તમને ભીખ
મગાવશે ને જીવે મંગાવી ને હજી પણ એ મુવાને કાણી મેલે
નહીતો હું મારા બાપાને ઘેર નાશી જાઉં છું.

કુલચંદ—નારૈના તું વડી કહાં જાયછે, ધને કાણી મેલુ છું
(મેતાને) જા અલ્યા સોભચંદ મારે તાર કાંઈ કામ નથી તે મને
ભીખ મંગાવી. (રડેછે)

શોભચંદ—હજીતો કાચલી લેવડાવીશ.

અલી—જો મારો પીટીઓ હજીતો કાચલી લેવડાવાનું
કહેછે. કહાડી મેલોછો કે નહી.

શોભચંદ—મારો પગાર ચુકવી આલો.

કુલચંદ—કોતી પાસે પગાર માંગેછે.

શોભચંદ—તમારી પાસે ચોકડી કરીછે, કાંઈ રમત કરી નથી
ને પગાર નહી આપોતો ફરીઆદી કરીશ.

કુલચંદ—જા જા કર ફરીઆદી જા.

શોભચંદ—જાગિશું હો, જાગિશું હો, જાગિશું હો, તમારી
અલીને આવીશ. (જાયછે)

કુલ પંદ—ચાલ મારી અલી, ચાલ ઘરમાં જઈએ. (મેતાને)
હું જાઉં છું હો, સંભાડજો. (જાપછે)

(૫૨ ડો ૫૩ છે)

બાબ ફુસરા—પરદા પાચવા.

— એક રસ્તા —

(યુનિયન દાખીલ હોતા હયે)

યુનિયન—અએ માલીક માલીક, મએ મેરી અરમાનકો કમ પોહાચુ'ગા વોહ હમજાદખાનને તો એક બંતીએકા ઘર મારા ઐર દશ લાખરી હોલત સાંદખીકો બિજી અમ વોહ સાંદખી મેર હાથમે ન રહેગી પર ઊમીદ હયે મુઝકો કે ઉસ ખુલ ખુલકો હર ત-રહાંસે હાથમે લાવું. (કપેરકે) હમજાદખાનકો ખીલે ઐરરસી લેનેકો બિજા વોહ અખતક કયું નહી આયા.

હમજાદખાન—શીરદાર આપકા ફરમાન બજાકે મએ આ-યાહું. ખીલે ઐરરસખી લેકે આયાહું.

યુનિયન—હમજાદખાન અમ સુન મયે તુઝે એક ખાત ક-હેતાહું કે તું અપને દીલમે હુશીઆર રહેતા કયુંકે બાદશાહકે મહેલમે ચોરી કરનેકી હયે. તો શીર ઊસ મહેલકે દરવાજાપે બા-રા ઘાંટે બજતે હયે તો વોહ બારા ઘાંટે બજનેકે સાથ બારા ખીલે મારકે આહીસતા આહીસતા ઉસ મહેલપે ચડ જાના ઐર શૈનેરી દીવાન ખાનેમે બાદશાહ શોયા હયે, સમજા. હુ-સીઆરીસે એક બાજુપે છુપકે બયેકના મયે મેરા કામ કરકે શીર તુઝે ચેતાગેગા.

હમજાદખાન—(એક બાજુપે) અરરર મેરી કહાં કંમખાતી લગી કે મયે દીનકી સાથ આયા અએ કંમખાત સાંદ તુને

મુઝેરો કુસાવા ગાખતો હીમત રખના ચાહીએ નહીતો દશ લાખ
કી દૈનત નો દી હયે વોખી બાએગી (ગુલખેરક) આછા.
સાહેબ મએ બહેત ખખરદારીસે રહુંગા ઐર તું મ કહોગે વહાં
છુપકે બયેહુંગા.

ગુલખેર—કીઉકે વાંહ કુછ બનીએકા ધર ન હયે. વહાં તો
ચોરીકા કામ બડા સખત હયે ચલ આ મેરે પીઝે.
(દોનો જતે હયે)

દરો પ સી ન .

બાબ તીસરો—પરદા પહેલા.

—બાદશાહકા મહેલ—

[વઝીર, અમીર, સાખ બએઠે હયે ઐર બાદશાહ
અપને નસેમે બયેઠા હયે]

બાદશાહ—અએ વઝીર આજકી શખ મઝેદારી વ ચયેનમે
ગુબનરીંગે તો કોઈ અછી ગાનેવાલી હો ઉસે બુઝાનેકો સાકીકું ભિજા

વઝીર—બહેત ખુબ શાકી ઝદદજી ઐર ચાંદખીકું બુઝાલા.

શાકી—અછછ જનામ. (બયઝે)

બાદશાહ—(નથેમે) વઝીર અખતક જલસા કયું નહી
શર હુવા.

વઝીર—શકીકો મયેને ભિજા હયે વોહ આખી આએગા.

(ચાંદખી આવી હયે, સલામ કરકે બયેઠીતી હયે)

બાદશાહ—(ચાંદખીકો) ચલો છેડો તુમારે શીરી હલકકો
ઐર કરો ખુશી ઇન મહેરીબકો.

— ગા ના —

ચાંદબી—તાને તખ્ત ઐર આદશાઈ સારી—

આલમ પનાહહો તુમે મુઆરક.

ટેક.

તારી ફતેરી હોવે જહાંમે જહાંપનાહ વોહ તુમે મુઆરક

રત્નો મુશીબત દક્કાહો તુમશે,

રહેમ ખુદાકી હો તુમે મુઆરક.

તાને બખ્ત૦

તુમારે હકમે અરમાન હમારી,

કરે હાંશીલ ખુદા તુમે મુઆરક.

તાને બખ્ત૦

કયામત તક કાયમ રહે તખ્ત શાહકા,

ધમ્મે હયે દુવા હમારી હો તુમે મુઆરક. તાને બખ્ત૦

(ગાનાં બંદ કરકે પાન બનાતી હયે)

આદશાહા—(નથેમે) વઝીર ગાના બંદ કયુ હુવા.

વઝીર—યમ્મે મહેરબાન આપકે વાસતે ચાંદબી પાન બનાતી હયે. (ચાંદબીકોં) ચાંદબી ચલો અબ્બ કુછ ગરબીઆ હોરી કુમરી, કુંછેડો.

ગોકલીએ લઈ ચાલો—એ રાગ.

હોરી એલુમે કીનકે શંગ પીઆ ઘર નાહી અપના ટેક

હાલત હમારી શુનોરી શખીઆં,

મેયરનભઈ મોકો અખીઆં.

પીઆ૦

શંગકી શહેલીઆ એલે હોરી,

વો દેખ જલે જન મોરી.

પીઆ૦

શાનેકી મોરી બની પીચકારી,

હીરે જડીત શખ શારી.

પીઆ૦

ફાગણુ ફલ્યો ફલોશે સજની,

તડક તડક જાએ રજની.

પીઆ૦

શખ રંગ શકિ પીઆ ખીન મેયેના,

નાપેનુ જહવેર ઐર ગેયના.

પીઆ૦

જોખનકી બહાર પીઆ ખીન જાતી.

ઊખલ ઉખલ રહી જાતી.

પીઆ૦

દરશકો તરશત આખીઆ હમારી,

અખ આકે મરં મેં કરાગી.

પીઆ૦

[સખ મીજલસ ખુશ હોતી હયે, ઐર બાદશાહ
અપને દીલમે બહોત ખુશી હોતા હયે.]

— બે ત —

બાદશાહ—વઝીર વઝીર, દીલ હુંવા હયે ખુશાલ,
આરમાન કયા એ રખતી મયે કરગા નીહાલ.

વઝીર—જહાંપના મએ પુછતાહું. (ચાંદખીકો) અએ ચાં-
દખી શાહકો જી બહોત ખુશીમે આયા હયે. તુમારા જી ચાહે વોહ
માંગ હયો, તુમારી આરમાન ખર આવેગી.

ચાંદખી—અએ નામવર સાહેબ હમારે ગાનેસે આપ ખુશી
હુવે. ઐર મહેશીનસે મુજે આફ્રીન મીલી એહી મયે આરમાન
રખતીથી. ખસ અખ ઝયાદ કયાં માંગું. નામવરકી નીશાની મીલ
જાયે તો ખસ હયે.

વઝીર—અએ હમારે શરફે તાજ દીલમે આવે વોહ દીજી-
એ. મયેને પુછાતો સહી. પર મુહુથે કુછ કહેતી નહી.

બાદશાહ—અએ વઝીર અપને ખજાનેસે એકસો અ-
સરશીઆં દે. ઐર મયે મેરે ગલેકા હાર મેરી યાદગારીકે લીએ
દેતા હું. (હાર ઐર અસરશીઆં દેતે હયે)

(ઐર ચાંદખી જાતી હયે)

બાદશાહ—શાકી મહેલકે દરવાજે સખ બંધ કરદે અખ
મયે સો જાતાહું. તું હુસીઆરીસે ખડા રહે.

શાકી—અજી સાહેબ તુમારા ખીદમતદાર બંદા હજુરીમે
હાજર રહે. (શાહ સોતા હયે ઐર શાકી ખડા હયે)

ગુલખેર—(દાખીલ હોકે) સુન, હમઝદખાન તું ઊસ જાએ
પે ચુપકા ચુપકા બયેઠ. મો તુએ પુકારે ઉસ વખત તું આના.
(ખીચાર કરકે) અબ ઈસ મહેલમે એક શાકી શીવા ઝોર કોઈ
નહી. (એક બાગ્યુપે ખડા રહેતા હયે.)

બાદશાહ—શાકી હુકા ભરકે લા.

શાકી—અછા જનાબ. (હુકા લાતા હયે)

ગુલખેર—બસ અબ એહી તદખીર કરકે શાકી અબકે શીર
હુકા ભરને જાવે ઝોર મયે ઉનકે પીછે જાગે કે ઉસકા દમ આ-
પર કરે.

બાદશાહ—શાકી શીરકે હુકા ભરકે લા. આજ યુને નીદ
ઠયું નહી આતી ભલા.

ગુલખેર—(બાગ્યુસે) નીંદ નહી આતીતો કંમખખતી તુમારી.

શાકી—બહોત ખુબ.

[શાકી જાતા હયે ઉસકે પીછે ગુલખેર જાકે ઊસે
માર ડાલતા હયે ઝોર હુકા ભરકે લાતા હયે.]

ગુલખેર—હીજાએ સાહેબ હુકા ભરકે લાયા હું.

બાદશાહ—કોઈ કીસ્સેકી ખાત સુના કે મુને નીંદ આવે.

ગુલખેર—અછા સાહેબ સુનીએ એક બાદશાહ અપને મ-
હેલમે સોયાયા જબ આધી રાત યુજરીતો નાગાહ ઉસ મહેલમે
એક ઝોર દાખલ હવા. બાદશાહકે પાસ એક શાકી શીવા ઝોર
કોઈ નહી થા. તો શીર વોહ ચોરને શાકી હુકા ભરને ગયા ઊ-
સકે પીછે જાકે ઉસકો મારકે બાદશાહકાં શાકી વોહ ખુદ બનકે
આયા, શીરબાદ શાહકું નીંદ લખી, ઝોર જો બાદશાહ ને અસ-
ખાબકી પેઢી પઞગકે નીચુ રખીથી વોહ ઉઠાકે ચલા ગયા.

બાબ ત્રીસરા—પરદા દુસરા :

— એક રસ્તા —

(ફકડ અંદર કપડે પહેનકે ચાંદકે પાસ જાતા હયે)

— ગા ના —

(તફરકા હોતા હયે અએસાની ગુલનંદાંમ કંઈ)—એ રાહ.

ફકડ--ચાંદકી જુદાઈમે અબ જાન મેરી જાતી હયે,
 શેશન દીદ બતા મુત્તે અએ પ્યારી કીર્તિ સતાતી હયે. ચાંદકી,
 શરમીંદા ગુલાબ હોતા હયે દેખ રૂપશારકો,
 અસ્મકો દેખકે નરગીશની શરમાતી હયે. ચાંદકી○
 મહે જુએંમે વોહ હયે નાઝની રશકે અમંન,
 જુદા કાલી દેખકે જુલ જુલની બલજાતી હયે. ચાંદકી○
 દંમપે દંમ કરતાં હું યાદ જાન કીર્તિ મીઝતી નહી,
 હયે શીકલ રસીલી વોહ તશવીર મુજકુ બાતી હયે. ચાંદકી○
 ચાંદસે મીલું મમે જાકે તો હાવે આરાંમો એન,
 વસ્લકી કબ રાત હો અરમાંન અએસી આતી હયે. ચાંદની○
 (જાતા હયે)

બાબ ત્રીસરા—પરદા ત્રીસરા.

[ચાંદની અપને જુમારી હાથકમે બધેઠી હયે
 ઐર ફકડ દાખીલ હોતા હયે.]

ચાંદની—આઈએ મેરે ફકડ.

ફકડ—હાં હમ સદા રહેતે હયે. અકડ કીર્તિ સરકાર આ-
 પકી તબીએત તનદુસ્ત તો હયે.

ચાંદની--હાં મગર મએ કબકી જુમારી રહાં દેખતી બધેઠી હું.

ફૂંકડ—અએ જાન તુમેરી રાહ દેખડે બયેઠીથી, તો મએ તુએ આ મીલાડે નહી. અએ ચાંદખી મુઝકો મેરે પીદરકી દહા-શત બહેત લગતી હએ ઉરકે લીએ મએ તેરે પાસ આ નહી શકતા.

ચાંદખી—અએ મેરે ધ્યારે અબકહી જાનાં નહી. રાતો દીન મેરે અસ્માપે રહે઼ાં હએ મકાન તુમારા હયે.

ફૂંકડ—અએ ચાંદ આજ મેરાં જી આહાતા હયેકે તેરા શીરી હલકે શુતું.

ચાંદખી—અએ જાન દીલો જાનશે સુનાતી હું.

(ગાતી હયે)

— ગા ના —

(મુસતફા ભાઈ દીલઆરા)—એ રાહ.

ચાંદખી—હીઝરમે અએ ધ્યારે જાન મેરી જાલી હયે,
રશકે અમન કા ગુલ હયે તું તસવીર તેરી ભાતી હયે, હીઝં
જીકો નાહી અએન મેરે જખસે ઘોહ ગયા સનમ.
લાખોમે હયે તુંહી દાના ન, અઝલ મેરી પાતી હયે. હીઝં
લખતો મયેને દેખી તેરી, ગોયા માનીદ ગુલસી હયે,
જી કરે ખુશખાં તુજપે અરમાન અએસી આતી હયે. હીઝં
(શંભાલો તેગે અદાકો જરા શુનોતો શહી)—એ રાહ.

અમનમે આયેહો ધ્યારે જરા શુનોતો શહી,
ઉડાવુંગા ગાનેકી ખુશખોં હવા શુનોતો શહી. અમનં
ન હોગા જોહાંમે કોઈઈઆર આપકે માનીદ,
કરગી ખુશમે ખોલકે જખા શુનોતો શહી. અમનં
હવા હયે દરદ મોહબતકા કયા કહું તુમશે,
બતાવો કોંનશી બીનકી દવા શુનોતો શહી. અમનં
ખીમારી શખત હયે જી હાલ તુમશે કયા ખોલું,
કોઈ શુનતા નહી મેરી શદ શુનોતો શહી. અમનં

મરીજ મરેકા હકીમ કોઈ મીલ નાવે,
 હેશાન માનુગી ઉનકા બલા શુનોતો શહી. ચમન
 થકે હકીમ હયે દવાનો ગિનકી દેદેકે.
 આશક આ નમ્મેતો દરદ દકા શુનોતો શહી. ચમન

[ગાના શીર હયે, બાહારસે કુછ આવાઝ શુનેકે
 માના બાંદ કરેકે સુનતી હયે]

ગુલમેર—(આંદરસે) અમે ચાંદખી દરવાજા ખોલ.

ચાંદખી—હાં હાં ખોલતી હું.

ફકડ—(ઘભરાકે) ચાંદખી વોહ કોન હયે.

ચાંદખી—અમે જન જન, ઘભરાતાં કીજી વોહતો મેરા
 શેઠ હયે નો મમ્મેને તુઝકો કહાં થા કે દોલત લેને ગયા હયે વોહ
 દોલત લેકે આયા હયે.

ફકડ—અમે ચાંદખી મુઝે હીયાંસે બહાર નીકાલદે નહીતો
 કહીં છુપાદે. (કાંપકે) તોખા કહી મુફત મે મારા જાઉગાં.

ગુલમેર—(નોરસે આંદરસે) ચાંદ ચાંદ, દરવાજા ખોલ.

ચાંદખી—આતી હું, આતી હું, ડયેરો. (ફકડકો) અમે ધ્યારે
 ધ્યારે એ ચદર ઓડકે ચકી પીશને બપેઠન. અમે જાન ધભ-
 રાના નહી, મયે ધન દોનોકા અછા રસ્તા કરંગી.

(ફકડ ચકી પીસને બપેઠતા હયે)

ચાંદખી—(દરવાજા ખોલકે) દીલદાર મન મમે કપકી તુ-
 મારી રહા દેખકે બપેઠી હું.

ગુલમેર—(ગુશેમે) કીજી ચાંદ દરવાજા ખોલનેકુ દર લગ
 ગઈ બલા.

ચાંદખી—(આંખ મસલતે મસલતે) અમે ધ્યારે ધ્યારે મયે
 સોઈયા ઝોર મુઝે ખાખ આયા ઈન આંઝે ખાખકી એહી હકીગત
 હયે કે મયે પાન ખાતે ખાતે પલંગ પર સો ગઈ શીર કયા કહું
 માંજરા કે આપ દરવાજોપે આકે ખડેહો ઝોર મુઝે પુકારતે હો

અચ્છેસા મુનકે મચ્છે ખાખસે ખીદાર હુઈ ઝોર દરવાજા ખોલકે
દખતી હતો અચ્છે મેરે ચરમોકે તારે શાચ્છેદ આપહી નજર
આચ્છે.

ગુલખેર—અચ્છે ચાંદ મયે દુરકી મંઝોલ કરકે આપા હું.
અચ્છે જાન ખાના ઝલદ તૈયાર કરે.

ચાંદખી—અચ્છે અઝાઝ ખાનાતો તઘવાર હયે લેકીન અચ્છે
મેરે ખ્યારે મયે પુછતી હુકે મેરી શરતકે માફક વુમ દોનો મેસે ઝી-
આદી દૌલત કીસકી હયે.

ગુલખેર—અચ્છે જાન ઝીઆદી દૌલત મેરી હયે. મચ્છે
ખાના ખાકે શીર વુજે બતાવિયાં. વુ અજમાઈશ કરીઆ.

હુમજાદખાન—સચ હચ્છે ચાંદખી કે ઝીઆદી દૌલત ગુલ-
ખેરકી હયે.

ગુલખેર—(ચાંદખીકો) મકદુર નહી ઇનકી કે મેરી ખરા-
બરી કરે.

— ગા ના —

ચાંદખી—ઝીઆદી દૌલત હયે તેરી અચ્છે મેરે ગુલખેર સનમ,
મેરે ખાતર અચ્છે ખ્યારે કયેસા ઉઠાયા હયે સીતમ.

ગુલખેર—તેરે જુદ્દોને અચ્છે જાની મેરા દીલ છીન લીઆ,
દાંમે ઉલક્તમે મેરે દીલકો વુને કયેદ કીઆ.

ચાંદખી—અચ્છે મેરે જાન નસ અરમાન ખરાઈ મેરી,
દીલકો ખુશ કર અચ્છે ખ્યારે અબતો હો ચુકી તેરી.

ગુલખેર—તેરે નયેનાને અચ્છે જાની મુજે દીવાનાં કીયાં,
પર ન મહોબતમે મચ્છેને વસલકા એક જામ પીયા.

ચાંદખી—આ મેરે ગુલખેર વુજે હાર ગલેકા મે કરેં.
મીઠી ખાતોપે મેરી જાન મયે ખુરખાન કરેં.

(હુમજાદ)—મીઆઝિ પાંચ ગીનો અખ વુમારા કામ નહી,
ખાત હચ્છે શરમકી આશકકો હીયાં આરામ નહી.

હુમન્નદખાન—ક્રીસ લીએ જાઉં તમે મને આંધળી તું સુનલે જરા,
તેરી ધન ચોરકી છાતીપે અ બસ રહુગા ખડા.

આંધળી—ખડે રહે બહાર મીઆ હીઆથે છોડકે તકરાર.

મેરે ગુલખેર શીયા ગયેરકી નહી દરકાર.

હુમન્નદખાન—દી હયે દસ લાખકી દૈલત આંધળી તુઝકો,
મેશરમહે ચુકી ધનકાર કીજી કરતી મુજકો.

આંધળી—મેરે પ્યારે સાથ મ્મે કાટુંગી ખુસીમે દીન,
પરી એક પાનમે દશ લાખ મે લેતી હું છીન.

હુમન્નદખાન—બેવકા હો ચુકી આખર મુઝે પીગાના કીઆ,
દૈલત દસ લાખકી લેકે મુજે દીવાના કીઆ.

આંધળી—દરમા દશ લાખકા નૌકર મેરે ખાતે હયે.

તેરે જયસેતો મીઆ ધરપે બહોત આતે હયે.

હુમન્નદખાન—ખુન આતા હયે મુજે લઉં તમે મેનોકી જન,
શીરખી કહેતાહુ કે આંધળી જરા તું માન.

ગુલખેર—અબ મીઆ બહોત હુવા બંધ કર અપાં એ તેરી,
શેઠ મયે આંધકા ચોર પેખી શેઠાની મેરી.

હુમન્નદખાન—અએ આંધ લેકે દામ ફસાના નહી ભલા,
મેરે જીગરકો જલાના નહી ભલા.

આંધળી—ધી શરત મેરી મીઆં મેરખતી હુ શરમ,
નાહક કીજી કરતા તેરા ગુશા ગરમ.

ગુલખેર—અએ આંધ આંધ અબ ધનકો મીઆદ સતાના
ખુબ નહી, એક થોડે દીન હીઆં ધનકો રહેનેદે. શીર રખશત
કરે?

આંધળી—તુમારી ખુશી હોતે રખો, મયે તો નાખુશ હું.

ગુલખેર—અએ જન તું નાખુશ હયે તો હીઆ કોન રાજ
હયે. (દીલમે) એ કવાબમે હદી કાએકુ ચાહીએ. (આંધળીકો) અએ
આંધ આંધ અબતો બહોત ખુબ લગી હયે ખાના લેકે આ.

ચાંદબી—ધ્યારે ઘરમે જાકે બયેકો મએ ખાના લાતી હું.
હમજાદખાન—હા અકસોસ આખર મયે નામુરાદ હુવા.

—બે ત —

ઝરફી મહોબત ઝરફે તામે, ઝરતો જગમે ખાર હયે,
જીસ જગોપે દેખો યારો, ઝરસે બેડા પાર હયે.

(બયેઠતા હયે)

ગુલખેર—માથુકોકી મીઠી ખાતોપે દીલકો મત લોભા.

વોહ તુઝકો કહેતી નહી મીઆ વોહ ઝરકો કહેતી યાર હયે.

ચાંદબી—(એક બાજુપે)

(બયેઠતા હયે)

—બે ત —

લાઈ હુ મએ શીશા ભર ઝહેરી શરાબ,
પીલાળી ડગ ચોરકુ આખર દમ કર સીતાબ.

મયે આશક હુ ઉતપે હયે મેરા દીલદાર,

ધન માલ દોલતકી નહી મુન્હે દરકાર.

જાઉ મયે જહદ ઝોર કરહ એહ કામ,

શીર મયે મેરા ફકડ મઝે કરી ગે સુબો ઝોર શામ.

(ચોર ઝોર ડગકી ખીચમે બયેઠતી હયે)

ગુલખેર—ચાંદ ચાંદ શરાબકા શીશા ઝોર જામ મેરે પાસ લા.
મયે તુન્હે ભરકે પીલાળી.

ચાંદબી—અએ ધ્યારે બાદ મુદત સે મએને આપકા રૌ-
શન દીદાર દેખા હયે તો મયે મેરે હાયસે તુમે શરાબ પીલાળી.
(ભરકે) લીજીએ મેહેરખાન.

ગુલખેર—હાં મેરી જાન. (પીતે પીતે) અઝબ લહેઝતકાં હયે
એહ શરાબ.

ફકડ—(પીસતે પીસતે) અબ હોગા તુમારા ખાનાં ખરાબ.

ચાંદબી—લીજીએ મેહેરખાન.

ગુલખેર—બશ ચાંદ. અબ હમજાદખાનકો દે.

હુમજદખાન—નહી નહી અગ્રીઝ તુને ચાંદખીકી કસમ હયે તુંહી નોશ કર.

ગુલખેરૂ—અએ ચાંદ તેરે કશમકે ખાતર મયે શીરકે પીતા હું એહ ઈશકોકા શરાખ.

ફક્કડ—અખ બરાબર હોગા તુમારા ખાના ખરાખ.

ચાંદખી—(હુમજદખાનકો) લીજીએ સેહ.

હુમજદખાન—હા સરકાર. (પીતા હયે)

ફક્કડ—(પીસતે પીસતે) ડગજીતો પીવંતાને, ચોરજીતો મરંતા અછા, અછા, અછા.

ગુલખેરૂ—અએ ચાંદ, અએ કએસા શરાખ મીલાયા મુઝકા. (લયડતે લયડતે) કયા ઝહેરીયા શરાખ.

ફક્કડ—નહી નહી ઇએ તુમારા ખાના ખરાખ હોનેકા ઇએ હયે શરાખ. (પીસતા હયે)

હુમજદખાન—અએ ચાંદખી આખીરશ તુંને બેવકાઈકી લ્યાનત, લ્યાનત, હયે તેરી ઉલફતપે.

(દમ આખર હોતા હયે)

ગુલખેરૂ—અએ સનમ સંગદીલ બેવકા મઆ શુક હજરે લ્યાનત પડો તેરી આશનાઈપે.

ચાંદખી—અએ જનાખ કયા હુવા તુમકો ઝોર પીતે હો શરાખ.

ફક્કડ—હાં હાં ચાંદખી કરદે ઇનોકા ખાના ખરાખ. (દીલમે) શીર મએ અએશ આરામ કરંગા. કબસે પીસતે પીસતે મેરે હાથમે છાલે પડ ગયે હયે.

ગુલખેરૂ—મેરા દમ લખોપે આયા. ઝોર તું કહેતોકે ઝોર પીલો

—બે ત —

બેમુરવત બેરહેમ બેવકા હુધ તું આશના,

દીલ લગાયા જીસે બીસકી હયે તું આશના.

(દોનો મરજતે હયે)

(૪૨)

— યે ત —

(ચાંદળી કુકડકે પાસ જાકે)

આ મેરે પાસ અએ મેરે ધ્યારે અવમસ્ત,
તેરે દાસ્તો મે દેલાહું મયે અપના દસ્ત.
કયામત તક કયામ રહે તેરી ઉલફત,
ખુદાન આશતા નગીરે આફત,
નગયેરસે ગરજ હયે મુઝકો ઝીનહાર.
આજસે હું તેરી ઐર તુ મેરા દીલદાર,

— યે ત —

કુકડ—સુન એ ચાંદ તુ હએ વફાદાર,
હયે જાન સયા મુઝપે તેરા ધ્યાર.
કૌલ દે મુજકો તુ હોકે વફા,
કે હરગીઝ ગીરે ન મુજપે જફા.

— ગા ના —

(ગર હમને દીલ સનમકો દીઆ—એ રાહ.)

ચાંદળી—જફા ગીરે ન તુઝપે જાન ઇએ જાનકી કસમ,
હરદમ રખુંગી ચરખાપે કમાનકી કસમ.
તેરે આતર ધ્યારે મએને લી દોનોકી જાન,
અઝીઝ જાની તુ મેરા હયે જાનકી કસમ.
તું ગલેકા હાર હયે ઐર તું મેરા દીલદાર,
તું ઝીગરકા જાની હયે યાર ધ્યારઝી કસમ.
હીર લાલ માતી તું મપે કડંગી શીશ.
કુરખાન હોકે જોવું મે મરે માલકી કસમ.

અયે મેરે આશનાયે જાન અઅ શમ દાસ્ત હોડ દે ઐર
અયેશ મજેશમો રૌજ મેરે શાય કર. ચલ આ ધરમે આકે
બપેઠ મયે આના લાતી હું. (જાતી હયે)

ફક્કડ—બહોત અછા (કપેરકે) અપે ફક્કડ ખુબ હુશીઆ-
રીસે રહેના, નહીતો તેરીની હાલત કબુ અપેશી હોગી. (ખીઆ-
રકે) આહા ધન બેરહમ ઔરતને મેરી આખોકે શામને દોના
આશકોકી જાનલી તો શય હપે કે કબુ મેરીની જાન લે ઉનમે
કુછ શક નહી. કબુકે એ બડી બેકદર ઔરત હપે કે ધન ખીઆરો
હગને દશ લાખકી હોલત હી. ઔર ઔરકી મહોબત બેશમારથી પર
અપેશી મહોબતકો બુલ લો બેવફા હુંધં એ ફક્કડ ખુબ ગોહાર કર
કે તેરે લાએક નહી ધમે ઔરતકે પું આશાનાઇ કરે.

— બે ત —

દીલ દીન્ને ઉસીકો જસે દીલકી દરકાર હો,
દીલ દીન્ને ઉસીકો નો આખર વફાદાર હો.
બે હયા ઔરતકો હરગીજ દીલ ન દીજીએ,
બે મુરવત માશુકશે આશનાઇ ન કીજીએ.
બે રૈહમ બે શરમ બે કદર દેખી ધમે ઔરત,
અપને આશકોકો મારનેત આઇ જરા ગેપેરત.

બશ અમ એહી તદખીર અછો લગતીકે ધન ખજરશે ચાં-
દખીકા ગલા કાઠલું ઔર હોવલત લે અપને ધરકો ચલા જાજ
અપેશી ખુતખાર ઔરતકો કતલ કરના શજાવાર હપે.

(ખાના લેકે આતી હપે)

ચાંદખી—ચલ આ ત્યારે ફક્કડ ખાના ખાલે ઔર શરાબ
પી લે શીર અપેશ વ મન્ને કરીગે.

ફક્કડ—(ગુશીસે) ચુલેમે દાલ તેરા ખાના ઔર અંગાર લ-
ગા તેરે શરાબકો એ કાંમબત ઔરત થુ હપે તેરી ઉલફતપે એ બેશ-
રમ ચાંદ.

ચાંદખી—કબુ કબુ ત્યારે મુન્નેશી એશી કયા ખતા હુંધં ન
ધશ કદર આપ બેજાર હુવે હો. (એક બાજુપે બડી હપે)

ફક્કડ—અયે નાબકાર તેરા મુ મુલે મત ખતાં.

— બે ત —

અયેશી ઐરતોશે હરગીજ ન કીજીએ મોહોખત.
બે કદર બે શવાકી ન કીજીએ શોખત.
જેહાકી ઐર તોશે હોંગે શખ માહોર,
નતો દાખલા ઇએ ચાંદકા હયે હીઆ જાહીર.
આખર હુહ બેવકા ખાકે ધન માલ,
ચાંકી મોહોખતમે દેખો ઇએ હાલ.
મીજલશકે શાહેબોં કરનાં ખુબ ખ્યાલ,
કેરડીકી શોખતમે હયે ખુરે હાલ.

ચાંદબી—બશ બશ એયે ચ્યારે નાહક કબુ મુલે બદનામ ક-
રતે હો મયેને કયા તુમારા ખીગાડા ઐર કોનશી દોવલત મેને તુ-
મારી ખાઈ જો ઇશ કદર બેશરમીકે શુખન શુનાતે હો મયે તુમેયે
જી દેતી હું ઐર તુમ બેઈમાન હો ખડે ખડે નાલાએક ખાતા
શુનાતે હો.

— બે ત —

ફક્કડ—મારેગી મુજકો ઇએ હયે કમ અકલ,
સે સે એ ચાંદ તેરી કરનીકે ફલ.

